

Концепція ресурсозбереження у контексті забезпечення еколого-економічної безпеки національної економіки*

О. В. КУБАТКОⁱ, А. А. ІСКАКОВⁱⁱ

У статті досліджено основні підходи до розуміння поняття «ресурсозбереження» та запропоновано авторське бачення сутності поняття у контексті забезпечення еколого-економічної безпеки. Проаналізовано динаміку впровадження інновацій на промислових підприємствах України за 2010–2015 рр. та визначено, що частка впроваджених маловідходних, безвідходних та ресурсозбережних технологічних процесів має тенденцію до зниження. Авторами виділено низку факторів, що стримують активність у сфері ресурсозбереження, зокрема: недостатнє державне фінансування науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт, нестача коштів у підприємств на реалізацію проектів, недосконалість правового поля та слабкий рівень менеджменту на промислових підприємствах. У статті запропоновано низку нормативно-правових та організаційно-технічних заходів, що, на думку авторів, стимулюють суб'єктів господарювання до провадження ресурсозбережної діяльності. Серед основних заходів, що мають значний вплив на стан ресурсозбереження в країні, авторами виділено: застосування податкових та кредитних пільг; укладання міжнародних договорів із трансферу ресурсозбережних технологій та створення міжнародних організацій для обміну досвідом; встановлення планових показників ресурсоефективності на галузевому рівні; моніторинг та аналіз статистичної звітності.

Ключові слова: ресурсозбереження, національна економіка, еколого-економічна безпека, інновація, ефективність.

УДК 330.356

JEL коди: D24, L53, M11

Постановка проблеми. Враховуючи вичерпність ресурсів, що забезпечують безперервність світового промислового виробництва, швидкі темпи зростання виробництва, розвиток знань, технологій, зростання цін на ресурси та збільшення кількості населення, перед людством постає питання щодо необхідності їх раціонального та ефективного використання. Процеси ресурсозбереження вже давно стають основою для реалізації стратегічних планів розвитку на усіх рівнях ведення господарської діяльності у країнах із потужним економічним розвитком, де активно розвивається приватне партнерство у цій сфері, соціально-екологічна відповідальність компаній тощо. Українська економіка характеризується високим рівнем зношення ресурсомістких основних фондів та застарілими технологіями виробництва продукції, тому пошук ефективних шляхів використання ресурсів є головним напрямком забезпечення еколого-економічної безпеки та прогресивного розвитку національної економіки в цілому. Україні як невід'ємній складовій світової економіки необхідно

ⁱ Кубатко Олександр Васильович, кандидат економічних наук, доцент, докторант кафедри економіки та бізнес-адміністрування Сумського державного університету;

ⁱⁱ Іскаков Андрій Андрійович, аспірант кафедри економіки та бізнес-адміністрування Сумського державного університету.

* Робота виконана в рамках НДР «Розробка науково-методичних засад та практичного інструментарію фінансової політики сталого розвитку об'єднаних територіальних громад» (№ д/р 0117U003935).

© А. А. Іскаков, О. В. Кубатко, 2017.

спрямувати власні зусилля на впровадження ресурсоефективних заходів та реалізацію державної політики ресурсозбереження, що дасть можливість забезпечити сталий розвиток суспільства. Проблема управління та ефективності використання ресурсів приводить до необхідності визначення цілей, завдань та складових процесу ресурсозбереження. Перехід до ринкових відносин сприяє появі нових підприємств, посиленню спеціалізації та конкуренції в різних галузях економіки, що є рушійною силою до впровадження ресурсозберіжних технологій та підвищення рівня еколого-економічної безпеки України.

Аналіз останніх публікацій. Питання розроблення, реалізації та мотивації впровадження заходів із ресурсозбереження досліджувалися у наукових працях В. М. Геєця [1], І. М. Сотник [2, 3], Б. В. Буркинського [4], Б. М. Андрушківа, Ю. Я. Вовка, В. А. Паляниці, І. І. Стойка [5] та І. П. Вовк [6]. Перспективи підвищення ефективності ресурсозбереження та практичні рекомендації висвітлені у працях В. Г. Щербак [7], С. В. Кривенка [8] та Л. Г. Мельника [9]. У працях [10, 11] досліджувалися питання формування потенціалу ресурсозбереження та ресурсної взаємозамішуваності у національній економіці внаслідок еколого-економічних флуктуацій. Однак в умовах постійних суспільних трансформацій, вичерпності природних джерел енергії та низького рівня контролю у цій сфері, що супроводжується кризовими явищами в українській економіці, виникає необхідність у продовженні досліджень у цьому напрямі.

Метою статті є дати визначення поняття «ресурсозбереження» у контексті забезпечення еколого-економічної безпеки, виокремити базові елементи ресурсозбереження, визначити основні фактори, що негативно впливають на активність у сфері ресурсозбереження, що стоять перед українською економікою на шляху до ефективного та раціонального ресурсокористування, та запропонувати нормативно-правові й організаційно-економічні заходи із ресурсозбереження, що допоможуть підвищити рівень еколого-економічної безпеки національної економіки.

Виклад основного матеріалу. Природні ресурси є одним з основних елементів виробничого потенціалу національної економіки, що використовуються для досягнення цілей економічного розвитку. Якщо ресурсозбереження розглядати як комплексне використання усіх економічних ресурсів на кожній виробничій стадії (від підготовчої стадії до стадії реалізації кінцевого продукту), необхідно враховувати той факт, що їх ефективне та раціональне використання можливе за умови вдосконалення техніки, технічних процесів, впровадження прогресивних методів організації праці і виробництва, а це можливо лише за наявності розвиненого мотиваційного механізму, що підвищував би не лише рівень матеріальної і моральної зацікавленості працівників, але й рівень відповідальності за результати своєї праці.

Через обмеженість природних ресурсів складається деяке протиріччя між інтересами та можливостями економічної системи, внаслідок чого здійснюється пошук резервів підвищення ефективності використання ресурсів. Тому на сучасному етапі світового економічного розвитку однією з найбільших глобальних проблем стає вироблення такого механізму ресурсозбереження, що не тільки спонукав би до раціонального та ефективного використання природних ресурсів, але й задовольняв потреби національної економіки. В умовах кризи, коли у сфері оптимізації виробничих процесів існує безліч невирішених проблем, концепція ресурсозбереження перетворюється на одну з головних умов розвитку країни [12].

Багатогранність поняття «ресурсозбереження» та різноманітність підходів, що застосовуються різними дослідниками в економічній науці, приводить до появи безлічі трактувань сутності цього поняття. Так, наприклад, Р.І.Балашова вважає, що ресурсозбереження є тією економічною категорією, що являє собою процес підвищення ефективності використання ресурсів на підприємствах усіх типів і форм власності та виявляється у зниженні витрат живої та матеріалізованої праці на виробництво одиниці споживчої вартості продукції з урахуванням усіх видів фінансових надходжень [13].

І. О. Ляшенко вважає, що ресурсозбереження є поняттям, яке охоплює широкий спектр заходів, у результаті яких оптимізуються виробничі процеси, підвищується продуктивність праці та покращуються умови виробництва, оновлюються основні фонди, впроваджуються новітні або більш досконалі технологічні процеси виробництва, вдосконалюються організаційні та управлінські процеси та здійснюється ефективне використання відходів виробництва [14].

На думку авторів, поняття ресурсозбереження необхідно розглядати у нерозривному зв'язку із еколого-економічною безпекою, що більш повно характеризує його сутність на сучасному етапі досліджень у даному напрямку. Тому під ресурсозбереженням необхідно розуміти такий механізм проектування, виробництва та реалізації продукції, за якого не порушуються життєво важливі інтереси суспільства, суб'єктів господарювання та навколишнього середовища в результаті виникнення загроз у процесі здійснення взаємовідносин з приводу природокористування і збереження якісного стану навколишнього природного середовища.

Далі постає питання про визначення базових елементів ресурсозбереження. За видами діяльності І. М. Сотник виділяє виробничо-технічну, організаційно-економічну, правову, маркетингову (комерційну), освітню (інформаційну), науково-дослідну, соціальну та екологічну складові [2]. Виходячи із сучасних тенденцій до глобалізації та цілей щодо підвищення рівня еколого-економічної безпеки України, на думку авторів, до перелічених елементів ресурсозбереження слід додати міжнародну діяльність (рис. 1):

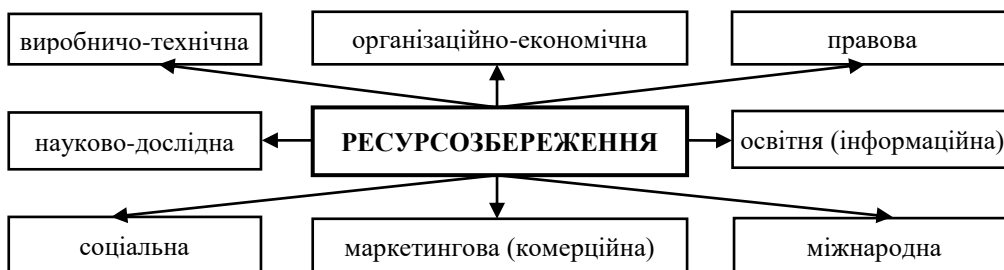

Рис. 1. Базові складові ресурсозбереження за видами діяльності [побудовано та доповнено автором на основі праці [2]]

До функцій виробничо-технічної складової відносять розроблення і впровадження нових технологій ресурсозбереження та нових видів продукції, постійну зміну старіючих основних фондів, скорочення термінів освоєння нової техніки, тобто ця складова забезпечує необхідні технічні передумови для побудови довгострокових планів щодо ресурсозбереження.

Організаційно-економічна складова ресурсозбереження пов'язана із формуванням господарського механізму здійснення ресурсозбереження та відповідних інструментів для реалізації державної політики (наприклад, фіскальні, кредитні інструменти, страхування тощо).

Функція правової складової полягає у формуванні відповідного правового поля, в рамках якого будуть впроваджуватися ресурсозбережні проекти. Сюди входять різного роду сертифікації, ліцензування продукції, правові норми, що стимулюють до ресурсозбережної діяльності, тощо.

Функція освітньої (інформаційної) складової полягає у інформуванні суб'єктів господарювання та громадськості про вигоди й переваги використання технічних і технологічних новинок у сфері ресурсозбереження, про необхідність раціонального та ефективного використання ресурсів як на промисловому, так і на побутовому рівні.

Завданням маркетингової складової є просування на ринку новітніх технологій і товарів, спонукання споживачів до їх придбання і використання та формування в них позитивної думки про ресурсозбережну продукцію.

Завданням науково-дослідної діяльності є розроблення та випробування нових технологій і матеріалів, докладне вивчення перебігу процесів ресурсозбереження, що передбачає створення наукової бази, ефекту від їх використання, а також модернізація існуючих інструментів ресурсозбереження.

Функція соціальної складової полягає у підвищенні рівня добробуту суспільства, зміні стилю життя, поліпшенні робочих та побутових умов тощо.

Міжнародна складова (іншими словами – міжнародна співпраця) покликана створити єдину глобальну систему контролю за використанням ресурсів у сфері ресурсозбереження та за обсягами критично важливих ресурсів. Важливими функціями також є створення відповідних організацій для обміну новітніми знаннями та науковцями з метою вирішення проблем у сфері ресурсозбереження та створення міжнародних фондів для фінансування заходів із ресурсозбереження у країнах, що розвиваються. Таким прикладом є підписання 9 червня 2008 року ПРООН та Міністерством екології та природних ресурсів України Меморандуму про взаєморозуміння з метою забезпечення виконання двостороннього співробітництва у сфері сталого розвитку, навколишнього природного середовища та енергетики. Згідно з Меморандумом особлива увага звертається на реалізацію спільних зусиль з метою пом'якшення негативного впливу зміни клімату на довкілля України шляхом підтримки запровадження енергоефективних та ресурсозбережних технологій.

На сьогоднішній день ресурсозбереження не є відокремленим напрямком в економіці, за яким можна було б знайти агреговану статистичну інформацію. Державна служба статистики України надає інформацію про інноваційну діяльність в країні, а це є досить важливою складовою у структурі ресурсозбереження. Так, зрушення в інноваційних процесах на промислових підприємствах національної економіки у період з 2010 по 2015 рік представлені у таблиці (табл. 1).

З таблиці можна побачити, що у 2010–2015 рр. кількість видів інноваційної продукції та найменувань істотно збільшилася (на 30,23 %); у той самий час у структурі інноваційної продукції відбулося й значне зростання кількості нових видів техніки (на 45,7 %) За аналізований період відбулося (на 40,43 %) скорочення кількості впроваджених нових технологічних процесів, причому значне скорочення відбулося у період із 2011 по 2013 рік. Також проблемною є ситуація із впровадженням

ресурсозбережних процесів, адже їхня кількість у 2015 р. порівняно з 2010 р. скоротилася на 4,38 %.

Україна значно поступається високорозвиненим країнам за часткою підприємств, що займаються впровадженням інновацій. Так, у 2010 році з 31 тис. промислових підприємств інноваційною діяльністю у промисловості займалися 1 217 підприємств, або 3,93 %, тоді як у 2015 році з 31,7 тис. промислових підприємств інноваційною діяльністю займалися 723 підприємства (2,28 %), що свідчить про те, що частка інноваційно активних промислових підприємств знизилася майже на 42 %. Ця статистика в сукупності зі скороченням частки впроваджених маловідходних, безвідходних та ресурсозбережних технологічних процесів не формує належного підґрунтя для подальшого сталого розвитку національної економіки, адже різного роду інноваційні технології та розробки у сфері ресурсозбереження можуть забезпечувати досягнення високого рівня еколого-економічної безпеки за рахунок низької ресурсомісткості виробничих процесів при аналогічних або менших витратах.

Таблиця 1

Динаміка впровадження інновацій на промислових підприємствах України у 2010–2015 рр. [побудована на основі [15]]

Показник	Рік						Відхилення 2015 р. від 2010 р., %
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	
Впровадження інноваційних видів продукції, найменувань	2408	3238	3403	3138	3661	3136	+30,23
зокрема нових видів техніки	663	897	942	809	1314	966	+45,70
Впровадження нових технологічних процесів	2043	2510	2188	1576	1743	1217	-40,43
із них маловідходних, безвідходних та ресурсозбережних	479	517	554	502	447	458	-4,38

Активність у ресурсозбережній сфері стримується недостатнім державним фінансуванням науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт, нестачею власних активів компаній, проблемами з постачанням сировинних матеріалів та комплектуючих виробів, недосконалістю правового поля у сфері ресурсозбереження, а також низьким рівнем конкурентоспроможності порівняно із західними компаніями на відповідних ринках (наприклад, приблизно 1 % усіх вироблених машин та обладнань у машинобудівній галузі перебувають на одному рівні або вище від рівня міжнародних стандартів) [5].

Необхідно також згадати, що управлінський механізм на підприємствах України характеризується тим, що методи, які використовуються в управлінських процесах за умов здійснення господарської діяльності в ринкових умовах, залишаються без істотних змін. Тому національна економіка потребує впровадження прогресивних методів управління через намагання поєднати вже накопичений управлінський досвід менеджерів із новими досягненнями і технологіями у сфері управління.

Проблематика інноваційного ресурсозбереження в організаційно-економічній сфері пов'язана з функціонуванням недосконалих механізмів управління ним, основа яких закладена в нормативно-правовій базі. Так, недостатньо ефективно на державному та місцевих рівнях управління керівники використовують економічні інструменти, які б стимулювали до реалізації ресурсозбережних проектів. Як правило, застосовуються права на володіння та користування природними ресурсами, платежі за користування ресурсами, за забруднення навколишнього середовища, але практично не використовується фінансовий інструментарій – лізингові схеми, гранти, субсидії та ін., що є основою для стимулювання суб'єктів господарювання до здійснення ресурсозбережних заходів.

З метою підвищення мотивації до впровадження ресурсозбережних проектів рекомендується ввести деякі зміни та доповнення до нормативно-правових актів, що пов'язані з веденням діяльності у ресурсозбережній сфері:

- Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища» – розширити спектр застосування податкових, кредитних пільг, методів цінового регулювання у сфері інноваційної продукції, вдосконалити систему екологічного маркування продукції (зробити її обов'язковою) та сферу екологічного страхування, впровадити систему ресурсозбереження на всіх рівнях управління, впровадити систему підготовки та перепідготовки кадрів з метою підвищення обізнаності та зацікавленості у веденні ресурсозбережної діяльності;

- Податковий Кодекс України («Розділ III. Податок на прибуток підприємств») – спростити включення до валових витрат ті витрати, що пов'язані із впровадженням ресурсозбережних проектів, зниження розміру податку на прибуток для суб'єктів господарювання на період від одного до декількох років з моменту реалізації на підприємстві ресурсозберігаючого проекту;

- Податковий Кодекс України («Розділ V. Податок на додану вартість») – звільнити від сплати податку на додану вартість у випадку, якщо суб'єкти господарювання здійснюють купівлю або продаж ресурсозбережних технологій, проектів та устаткування;

- Закон України «Про інвестиційну діяльність» – впровадити системи надання пільг для тих інвесторів, які фінансують активи для виробництва та поширення ресурсозбережних технологій та устаткування;

- Закон України «Про зовнішньоекономічну діяльність» та інші нормативні акти – знизити або скасувати митні платежі на ввіз ресурсозбережного устаткування, що не має аналогу в Україні.

Для стимулювання ресурсозбережної діяльності в українській економіці необхідно провести ряд організаційно-економічних заходів, серед яких основними є:

- розроблення методичних рекомендацій щодо впровадження енерго- та ресурсозбережних проектів і технологій, а також їх доступне доведення до керуючої ланки промислових підприємств;

- створення спеціалізованих установ або шкіл для підвищення рівня кваліфікації та обізнаності працівників з метою їх мотивації до ресурсозбережної діяльності;

- укладання міжнародних договорів із трансферу ресурсозбережного устаткування і технологій та створення міжнародних організацій для обміну досвідом у сфері ресурсозбереження;

- встановлення на галузевому рівні планових показників енерго- та ресурсоефективності промислових підприємств;

- здійснення заходів із моніторингу та аналізу статистичної звітності.

Таким чином, з метою забезпечення високих економічних показників у промисловості, виробництва конкурентоспроможної продукції з мінімальними витратами та отримання високого рівня прибутків необхідно реалізовувати інноваційний потенціал ресурсозбереження, що характерно для розвинених країн світу. Однак ще більш актуальною є реалізація політики раціонального використання природних ресурсів для країн, що розвиваються, та для країн із перехідною економікою, прикладом якої є Україна.

Висновки. Трансформаційні процеси, що відбуваються в українській економіці, характеризуються новими та більш жорсткими вимогами до ведення діяльності. Раціональне та ефективне використання ресурсів є гострою проблемою української економіки, адже керівники усіх рівнів не приділяють значної уваги цій проблемі. У контексті цих тенденцій необхідно формувати особливий вектор пріоритетів еколого-економічного розвитку України, які покликані стимулювати реалізацію прогресивних стратегій використання природних ресурсів з урахуванням рівня міжнародної еколого-економічної безпеки. Тому запровадження комплексної програми з ресурсозбереження дасть поштовх до підвищення рівня еколого-економічної безпеки України через зростання ефективності використання ресурсів та зниження деструктивного впливу на навколишнє природне середовище, що, у свою чергу, забезпечить більш високий рівень добробуту країни та суспільства в цілому.

Література

1. *Інноваційна Україна 2020: національна доповідь* / за заг. ред. В. М. Гесця [та ін.]; НАН України. – К., 2015. – 336 с.
2. *Ресурсозбереження та економічний розвиток України: формування механізмів переходу суб'єктів господарювання України до економічного розвитку на базі ресурсозберігаючих технологій* : монографія / [І. М. Сотник, Л. Г. Мельник, М. К. Шапочка та ін.] / за заг. ред. канд. екон. наук, доц. І. М. Сотник. – Суми : ВТД «Університетська книга», 2006. – 551 с.
3. *Сотник, І. М.* Еколого-економічні механізми мотивації ресурсозбереження : монографія. – Суми : ВВП «Мрія-1» ТОВ, 2008. – 330 с.
4. *Буркинський, Б. В.* Екологічно чисте виробництво. Наукові засади впровадження і розвитку / Б. В. Буркинський // Вісник НАН України. – 2006. – № 5. – С. 11–17.
5. *Ресурсономіка: теоретичні та прикладні аспекти* / Андрушків Б. М., Вовк І. П., Вовк Ю. Я., Паляниця В. А., Погайдак О. Б., Стойко І. І. – Тернопіль : ТзОВ «Терно-граф», 2012. – 456 с.
6. *Вовк, І. П.* Особливості впровадження заходів ресурсозбереження та методика визначення їх ефективності на машинобудівних підприємствах в контексті ресурсономіки / І. П. Вовк // Вісник СумДУ. Серія «Економіка». – 2012. – № 4. – С. 107–117.
7. *Щербак, В. Г.* Ресурсозбереження як пріоритетний напрямок розвитку підприємницького потенціалу аграрної сфери / В. Г. Щербак // Актуальні проблеми економіки. – 2016. – № 7. – С. 174–183.
8. *Кривенко, С. В.* Еколого-економічні особливості розвитку ресурсозбереження та вторинного ресурсовикористання в Україні / С. В. Кривенко // Економічний вісник Національного гірничого університету. – 2015. – № 1. – С. 167–173.
9. *Мельник, Л. Г.* Ефективність використання природно-ресурсного потенціалу України та передумови формування «зеленої» економіки / Л. Г. Мельник, О. В. Кубатко // Вісник соціально-економічних досліджень. – 2013. – Вип. 3(2). – С. 169–174.
10. *Іваненко, О. В.* Формування потенціалу ресурсозбереження соціально-економічних систем / О. В. Іваненко // Економіка. Фінанси. Право. – 2013. – № 8. – С. 7–10.
11. *Кубатко, О. В.* Ресурсна взаємозаміщеність у національній економіці внаслідок еколого-економічних флуктуацій / О. В. Кубатко // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія «Економіка». – Ужгород : Вид-во УжНУ «Говерла», 2015. – Вип. 2(46). – С. 66–70.

12. Шаповал, А. И. Методичні підходи до формування ефективної системи управління ресурсозбереженням на підприємстві / А. И. Шаповал, А. О. Шаповал // Механізм регулювання економіки. – 2010. – № 2. – С. 185–192.
13. Балашова, Р. І. Оцінка ефективності діяльності підприємств нових форм господарювання на основі показників ресурсозбереження : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : спец. 08.06.01 «Економіка, організація і управління підприємствами» / Р. І. Балашова. – Донецьк, 1999. – 24 с.
14. Ляшенко, І. О. Особливості та перспективи розвитку ресурсозбереження в Україні / І. О. Ляшенко // Ефективна економіка. – 2012. – № 11. – Режим доступу : <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1537>.
15. Статистичний щорічник України за 2015 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.ukrstat.gov.ua/.

Отримано 08.10.2017 р.

**Концепция ресурсосбережения в контексте обеспечения
эколого-экономической безопасности национальной экономики**

**АЛЕКСАНДР ВАСИЛЬЕВИЧ КУБАТКО* ,
АНДРЕЙ АНДРЕЕВИЧ ИСКАКОВ****

** кандидат экономических наук, доцент, докторант кафедры экономики
и бизнес-администрирования Сумского государственного университета,
ул. Р.-Корсакова, 2, г. Сумы, 40007, Украина,
тел.: 00-380-542-332223, e-mail: okubatko@ukr.net*

*** аспирант кафедры экономики и бизнес-администрирования
Сумского государственного университета,
ул. Р.-Корсакова, 2, г. Сумы, 40007, Украина,
тел.: 00-380-542-332223, e-mail: andrii.iskakov@gmail.com*

В статье исследованы основные подходы к пониманию понятия «ресурсосбережение» и предложено авторское видение сущности понятия в контексте обеспечения эколого-экономической безопасности. Проанализирована динамика внедрения инноваций на промышленных предприятиях Украины за 2010–2015 гг. и определено, что доля внедренных малоотходных, безотходных и ресурсосберегающих технологических процессов имеет тенденцию к снижению. Авторами выделен ряд факторов, сдерживающих активность в сфере ресурсосбережения, в частности: недостаточное государственное финансирование научно-исследовательских и опытно-конструкторских работ, недостаток средств у предприятий на реализацию проектов, несовершенство правового поля и слабый уровень менеджмента на промышленных предприятиях. В статье предложен ряд нормативно-правовых и организационно-технических мероприятий, стимулирующих, по мнению авторов, хозяйствующих субъектов к ведению ресурсосберегающей деятельности. Среди основных мероприятий, имеющих значительное влияние на состояние ресурсосбережения в стране, авторами выделено: применение налоговых и кредитных льгот; заключение международных договоров трансфера ресурсосберегающих технологий и создание международных организаций для обмена опытом; установление плановых показателей ресурсоэффективности на отраслевом уровне; мониторинг и анализ статистической отчетности.

Ключевые слова: ресурсосбережение, национальная экономика, эколого-экономическая безопасность, инновация, эффективность.

**The Concept of Resource Conservation in the Context of
Providing Ecological and Economic Security of the National Economy**

OLEKSANDR V. KUBATKO*,
ANDRII A. ISKAKOV**

*C.Sc. (Economics), Assistant Professor, Doctoral Student of the Department of Economics and Business-Administration, Sumy State University,
R.-Korsakova Str., 2, Sumy, 40007, Ukraine,
phone: 00-380-542-332223, e-mail: okubatko@ukr.net

** Postgraduate Student of the Department of Economics and Business-Administration,
Sumy State University,
R.-Korsakova Str., 2, Sumy, 40007, Ukraine,
phone: 00-380-542-332223, e-mail: andrii.iskakov@gmail.com

Manuscript received 08 October 2017

The main approaches to understanding the concept of resource conservation were investigated and the authors' vision of the essence of the concept in the context of providing ecological and economic security was proposed in the article. The dynamics of implementation of innovations at industrial enterprises of Ukraine in 2010–2015 was analyzed and it was determined that the share of implemented low-waste, non-waste and resource-conserving technological processes tended to decrease. The authors highlighted a number of factors restraining the activity in the sphere of resource saving, in particular: insufficient state financing of research and development work, lack of funds at enterprises for implementation of projects, imperfection of the legal field and weak management level at industrial enterprises. The article proposes a number of normative-legal and organizational-technical measures, which, in opinion of the authors, stimulate the subjects of management to conduct resource-conserving activity. Among the main events that have a significant impact on the state of resource conservation in the country the authors highlighted: the application of tax and credit privileges; the conclusion of international treaties on the transfer of resource-conserving technologies and the foundation of international organizations for experience exchange; establishment of resource efficiency indicators at sectoral level; monitoring and analysis of statistical reporting.

Keywords: resource conservation, national economy, ecological and economic security, innovation, efficiency.

JEL Codes: D24, L53, M11

Table: 1; Figure: 1; References: 15

Language of the article: Ukrainian

References

1. *Innovatsiina Ukraina 2020: natsionalna dopovid* [Innovative Ukraine 2020: National Report] (2009). Kyiv, NAN, 336.
2. Sotnyk, I. M., Melnyk, L. H., Shapochka, M. K. Sotnyk, I. M. (Ed.). (2006). *Resursozberezhennia ta ekonomichni rozvytok Ukrainy: formuvannia mekhanizmiv perekhodu sub'iektiv hospodariuvannia Ukrainy do ekonomichnoho rozvytku na bazi resursozberihaiuchykh tekhnolohii* [Resource Saving and Economic Development of Ukraine: Formation of Transition Mechanisms for Business Entities of Ukraine to Economic Development on the Basis of Resource-Saving Technologies]. Sumy: Universytetska knyha.
3. Sotnyk, I. M. (2008). *Ekoloho-ekonomichni mekhanizmy motyvatsii resursozberezhennia* [Ecological

- and economic mechanisms of resource conservation motivation]. Sumy: Mriia-1.
4. Burkynskiy, B. V. (2006). Ekolohichno chyste vyrobnytstvo. Naukovi zasady vprovadzhennia i rozvytku [Environmentally friendly production. Scientific principles of implementation and development]. *Visnyk NAN Ukrainy*, 5, 11–17.
  5. Andrushkiv, B. M., Vovk, I. P., Vovk, Iu. Ia., Palianytsia, V. A., Pohaidak, O. B., & Stoiko, I. I. (2012). *Resursonomika: teoretychni ta prykladni aspekty* [Resource economy: theoretical and applied aspects]. Ternopil: «Terno-hraf».
  6. Vovk, I. P. (2012). Osoblyvosti vprovadzhennia zakhodiv resursozberezhennia ta metodyka vyznachennia yikh efektyvnosti na mashynobudivnykh pidpriemstvakh v konteksti resursonomiky [Peculiarities of implementation of measures of resource conservation and the method of determining their effectiveness at machine-building enterprises in the context of resource economy]. *Visnyk SumDU. Seriya "Ekonomika"*, 4, 107–117.
  7. Shcherbak, V. H. (2016). Resursozberezhennia yak priorityetnyi napriamok rozvytku pidpriemnytskoho potentsialu ahrarynoyi sfery [Resource conservation as a priority direction of development of entrepreneurial potential of agrarian sphere. Actual problems of the economy]. *Aktualni problemy ekonomiky*, 7, 174–183.
  8. Kryvenko, S. V. (2015). Ekoloho-ekonomichni osoblyvosti rozvytku resursozberezhennia ta vtorynnoho resursovykorystannia v Ukraini [Ecological and economic peculiarities of resource conservation and secondary resource utilization in Ukraine]. *Ekonomichnyi visnyk Natsionalnoho hirnychoho universytetu*, 1, 167–173.
  9. Melnyk, L. H., Kubatko, O. V. (2013). Efektyvnist vykorystannia pryrodno-resursnoho potentsialu Ukrainy ta peredumovy formuvannia «zelenoi» ekonomiky [Efficiency of using natural resource potential of Ukraine and the preconditions for forming a “green” economy]. *Visnyk sotsialno-ekonomichnykh doslidzhen*, 3(2), 169–174.
  10. Ivanenko, O. V. (2013). Formuvannia potentsialu resursozberezhennia sotsialno-ekonomichnykh system [Formation of the resource-conservation potential of social and economic systems]. *Ekonomika. Finansy. Pravo*, 8, 7–10.
  11. Kubatko, O. V. (2015). Resursna vziaemozamishchuvannist u natsionalnii ekonomitsi vnaslidok ekoloho-ekonomichnykh fluktatsii [Resource interchangeability in the national economy as a result of ecological and economic fluctuations]. *Naukovi visnyk Uzhhorodskoho universytetu. Seriya «Ekonomika»*, 2(46), 66–70.
  12. Shapoval, A. I., Shapoval, A. O. (2010). Metodichni pidkhody do formuvannia efektyvnoi systemy upravlinnia resursozberezhenniam na pidpriemstvi [Methodological approaches to the formation of an effective management system of resource saving at the enterprise]. *Mekhanizm rehulivannia ekonomiky*, 2, 185–192.
  13. Balashova, R. I. (1999). *Otsinka efektyvnosti diialnosti pidpriemstv novykh form hospodariuvannia na osnovi pokaznykiv resursozberezhennia* [Evaluation of the efficiency of new forms of enterprises’ activities based on indicators of resource conservation] (PhD thesis). Natsionalna akademiia nauk, Donetsk.
  14. Liashenko, I. O. (2012). Osoblyvosti ta perspektyvy rozvytku resursozberezhennia v Ukraini [Features and prospects of resource conservation development in Ukraine]. *Efektyvna ekonomika*. Retrieved from <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1537>.
  15. Statystychnyi shchorichnyk Ukrainy za 2015 rik [Statistical Yearbook of Ukraine for 2015]. (2016). *Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy*. Retrieved from http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/publ1_u.htm.